

جو

مدیریت مطالعات و بررسی ها

بهار ۱۳۹۵

صفحه	فهرست	
۲ مقدمه	۱
۳مختصری از علایم کمبود کودها در جو	۲
۳ ارقام جو	۳
۴ برخی آفات و بیماری های جو	۴
۴ برداشت جو	۵
۵ آمار اراضی کشاورزی گزارش سال ۱۳۹۳ و گزارش	۶
۸موارد مصرف جو	۷
۸سطح زیر کشت جو در ایران	۸
۸سیاست قیمت و خرید تضمینی	۹
۱۰ذخیره سازی و انبار کردن	۱۰
۱۱برنامه خرید جو داخلی	۱۱
۱۲منابع	۱۲

مقدمه

جو گیاهی است نسبتاً مقاوم که میتوان آنرا بصورت بهاره یا پاییزه و یا زمستانه کشت کرد. در منطقه جغرافیایی ایران سیزده نوع جو، شامل گونه‌های وحشی و مزروعی، گزارش کرده‌اند. ساختمان شیمیایی دانه جو به عوامل متعددی همچون رقم و نوع گیاه و شرایط محیطی بستگی داشته و بطور کلی شامل قندها، پروتئین، چربی و خاکستر می باشد. وجود مواد بازدارنده در جو معمولی مصرف آن را در تغذیه طیور محدود نموده بطوریکه استفاده زیاد از جو معمولی در ترکیب تغذیه طیور سبب کاهش قابلیت هضم خوراک، کندی سرعت عبور مواد غذایی در مجرای گوارشی طیور و کاهش هضم چربی، چسبندگی در مدفوع و مصرف زیاد آب و اسهال در مرغ میگردد.

مختصری از علایم کمبود کودها در جو

۱- کمبود ازت باعث رنگ پریدگی و زردی برگها و کوچکی و کم رشدی جو میشود.

۲- کمبود فسفر باعث ارغوانی شدن برگها و یا ایجاد لکه های آبی و سبز روی برگها میشود.

۳- کمبود پتاسیم باعث کمی رشد گیاه و قهوه ای شدن و یا سوختگی کناره برگهای مسن میشود.

۴- کمبود گوگرد باعث زرد شدن برگهای جوان میشود. گوگرد بیشتر بصورت کودهای

سولفات همراه دیگر عناصر مصرف میشود مثل سولفاتهای آهن، مس و روی

۵- کمبود کلسیم باعث باز نشدن برگهای جوان و چروکیدگی کناره برگها میشود. کود های کلسیم بصورت کربنات کلسیم میباشد.

۶- کمبود منیزیم باعث رنگ پریدگی برگهای مسن میگردد که این از کناره ها شروع شده و به وسط برگها میرسد.

ارقام جو

در انتخاب بذر باید توجه لازم را کرد؛ چونکه بذور اصلاح شده فراوانی وجود دارد که هر کدام برای یک منطقه اصلاح شده اند و فقط در همان منطقه جواب میدهند. ارقام مختلف جو وجود دارد مثل جو گوهر، جو طلایه، جو زر، جو ظفر، جو ارم، جو سینا، جو کالیفرنیا و... (گروه اقتصادی / حوزه کشاورزی و امور دام).

جوی بهاره و پاییزه را نمی توان همچون گندم بهاره و پاییزه که تفاوت دانه آنها کاملاً مشخص است، تشخیص داد.

برخی آفات و بیماری های جو

جو نسبت به بیماری های قارچی فوق العاده حساس است.

۱-سیاهک یکی از مهم ترین این بیماری هاست. سیاهک پنهان جو، عامل قارچی به نام *U.hordei* می باشد. سیاهک آشکار، به وسیله قارچی به نام *U.gnuda* ایجاد می شود.

۲-زنگ ساقه، زنگ برگ و زنگ های نواری هم از دیگر بیماری های قارچی هستند که خصوص در نقاط گرم و مرطوب زیان های فراوانی به جو وارد میکنند.

۳-جو نسبت به حمله سفیدک که عامل آن *Erysiphia graminis* است بسیار حساس است. این بیماری، معمولاً در خاکی که میزان نیتروژن آن بالا باشد، بیشتر انتشار می یابد. البته گرد گوگرد می تواند این بیماری را کنترل نماید.

۴-از سایر بیماری های جو می توان پوسیدگی ریشه، لکه سیاه، سوختگی و انواع بیماری های ویروسی را نام برد.

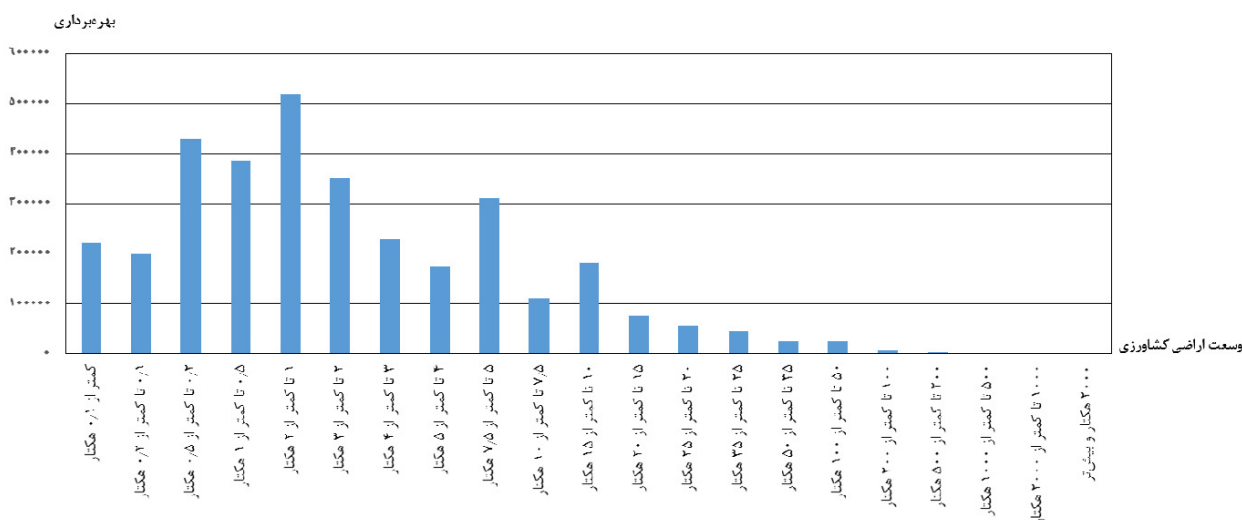
برداشت جو

جو باید زمانی برداشت گردد که گره های بالایی ساقه خشک، برگها زرد و دانه ها سخت شده باشند. جو را باید موقعی مستقیماً با کمباین برداشت نمود که رطوبت دانه ها کمتر از ۱۵٪ باشد.

در آمار کلی کاربری اراضی کشاورزی گزارش سال ۱۳۹۳ و گزارش ۳۶ ساله معاونت برنامه ریزی وزارت متبوع

تعداد بهره برداری های کشاورزی بر حسب وسعت اراضی کشاورزی در نمودار شماره
۱ مشاهده می گردد.

نمودار ۱- تعداد بهره برداری های کشاورزی بر حسب وسعت اراضی کشاورزی

همچنین کاربری اراضی به شرح:

۱- اراضی زراعی آبی ۳۶ درصد

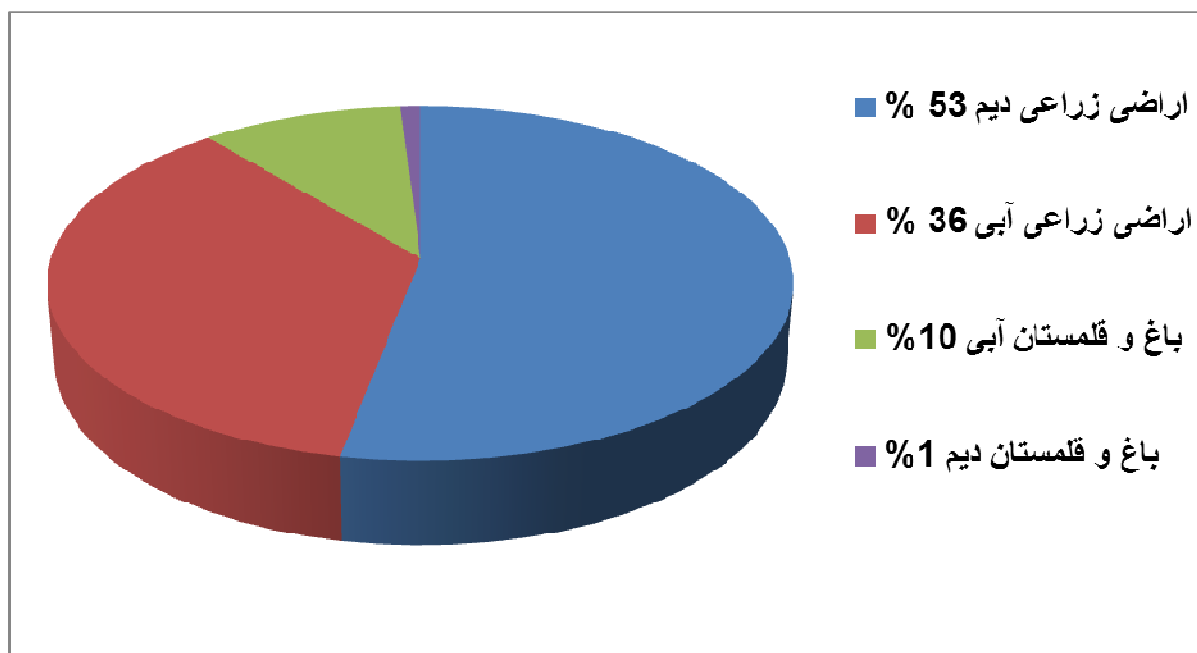
۲- اراضی زراعی دیم ۵۳ درصد

۳- باغ و قلمستان آبی ۱۰ درصد

۴- باغ و قلمستان دیم یک درصد

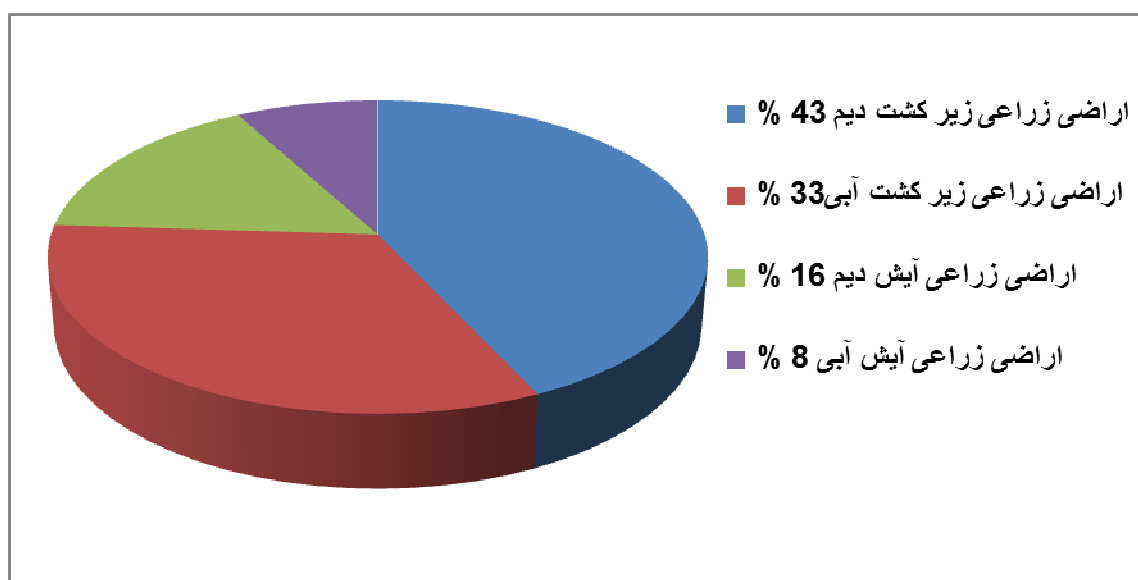
که در نمودار شماره ۲ نمایش داده شده است

نمودار ۲ - کاربری اراضی کشاورزی

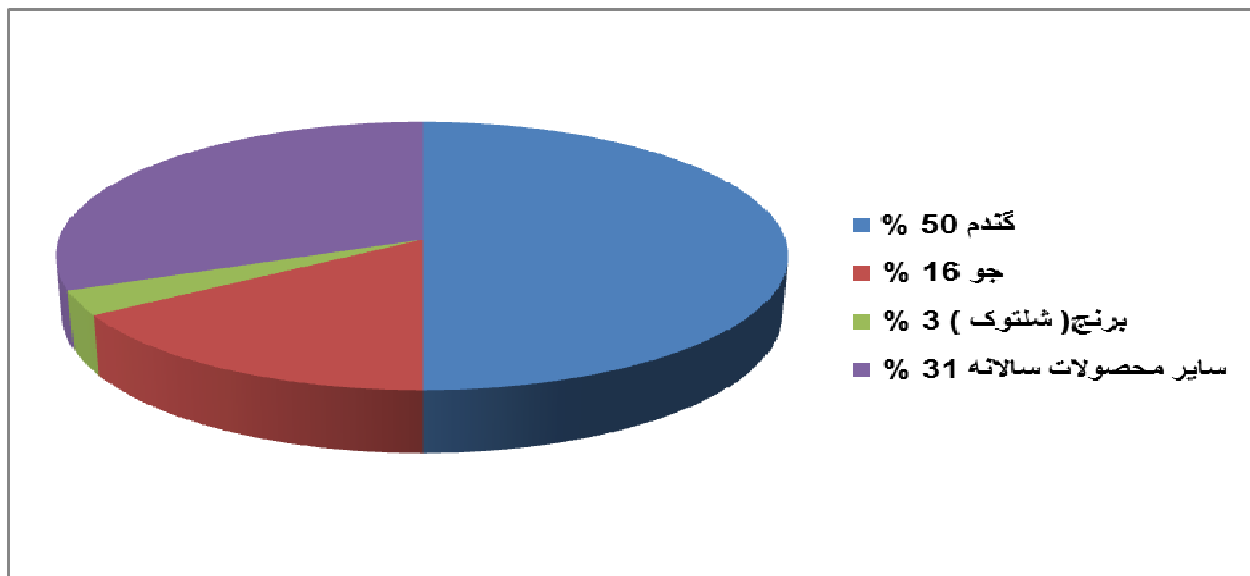
از کل ۱۴۶۸۷ هزار هکتار زمین قابل کشت ۷۵/۷ در صد زیر کشت و بقیه آیش بوده است. که در نمودار شماره ۳ نمایش داده شده است.

نمودار ۳- کاربری اراضی زراعی

سطح زیر کشت جو ۱۶ درصد سطح اراضی به میزان ۲۰۷۰ هزار هکتار از اراضی زیر کشت سالیانه بوده است که در ذیل نمایش داده می شود.

نمودار ۴- سطح کاشت محصولات سالانه

از کل ۲۰۷۰۲۹۲ هکتار سطح کاشت جو در آمارگیری سال ۱۳۹۳ میزان ۶۵۵۱۷۹ هکتار آبی و ۱۴۱۵۱۱۳ هکتار دیم بوده است. به صورت میانگین حدود ۷۹/۱ میلیون هکتار سطح برداشت محصول جو در کشور می باشد.

میزان تولید جو حدود ۲/۱۸ درصد از کل میزان غلات در کشور می باشد. (گندم ۹۵/۶۲ شلتوک ۹۸/۱۳ و ذرت دانه ای ۰۲/۶ درصد) بنابراین آمار گمرک ایران در سال ۱۳۹۳ میزان واردات جو ۱۸۱۵ هزار تن بوده است.

موارد مصرف جو

از جو استفاده های مختلفی می کنند که بخش قابل توجهی از آن را به صورت درسته یا نیم کوب به عنوان خوراک دام مورد استفاده قرار می دهند. ارزش غذایی دانه جو به دلیل غلاف و پوشینک های داخلی و خارجی غیر مغذی آن، تقریباً ۵ درصد از دانه ذرت کمتر است. البته امروزه سعی می شود با اصلاح نژاد جو، انواعی با میزان بیشتری پروتئین و اسید آمینه های ضروری تولید شود. از جو در پخت و پز برای تهیه ی انواع نان و سوپ استفاده می شود. برای تهیه ی برخی غذاهای کودک هم از جو استفاده می کنند. در صنعت نانوایی ایران از جو بسیار کم استفاده می کنند.

سطح زیر کشت جو در ایران

طبق آمار وزارت جهاد کشاورزی در سال زراعی ۱۳۹۳-۱۳۹۲، سطح زیر کشت جو در ایران، حدود ۱۷۱۳۰۶۴ هکتار و میزان تولید جو حدود ۲۹۵۵۴۳۷ تن برآورد شده است (ایران. آمارنامه کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی، ج ۲-۳، ص ۵۱). در ایران بعد از گندم، جو در مقام سطح زیر کشت در رتبه دوم قرار دارد و علت آن هم نیاز آبی کم و مقاومت بسیار خوب در سرما و مقاومت در برابر شوری است.

سیاست قیمت و خرید تضمینی

سیاست قیمت تضمینی، تنها یک پایه ی قیمتی بود تا اگر تولید کننده با دولت بر سر قیمت تضمینی توافق داشت، محصول خود را براساس آن قیمت به دولت بفروشد. بنابراین، این قانون در سال ۱۳۶۸ تصویب شد و در سال های ۷۲، ۸۳ و ۸۴ اصلاحیه هایی به آن افزوده شد. براساس تبصره ۶، دولت موظف است تا قیمت خرید تضمینی

محصولات اساسی کشاورزی موضع این قانون را در هر سال زراعی به گونه ای تعیین کند که میزان افزایش آن از نرخ تورم اعلام شده از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در همان سال کمتر نباشد.

قیمت خرید تضمینی هر کیلوگرم جو در سال زراعی ۹۵-۹۴، ۱۰۰۲۸ تصویب شده است.

اختلاف میان قیمت تضمینی پیشنهادی وزارت جهاد کشاورزی و قیمت مصوب دولت بسیار زیاد است و این ۲ سیاست کاملاً با یکدیگر متفاوت هستند. بطوری که در قیمت تضمینی یک کف قیمتی را مشخص می کنند، اگر قیمت بازاری محصولات کشاورزی به زیر قیمت تضمینی برسد، دولت اقدام به خرید این محصولات می کند؛ در حالی که در خرید توافقی، قیمتی که اعلام می شود، توافقی است. این قیمت می تواند قیمت کف باشد یا نباشد. در خرید توافقی، چنان چه تولید کننده احساس کند مبلغ پیشنهاد شده از طرف دولت، مناسب است و در عین حال بازار دیگری برای فروش محصول خود ندارد، محصول خود را به دولت خواهد فروخت. قیمت یکی از پارامترهای مهم اقتصادی است که نقش بسیار موثری در کارایی رشد تولید و تخصیص نهاده های تولید داشته که در سیستم های مختلف اقتصادی دارای ساز و کار مختلف می باشد. در سیستم مبتنی بر بازار آزاد، قیمت را عرضه و تقاضا شکل می دهد و در سیستم اقتصادی مبتنی بر دخالت محض دولت، قیمت را دولت تعیین می کند. در سیستم های اقتصادی مختلط، علاوه بر وجود بازار آزاد، دولت نیز نقش کنترل و تنظیم بازار را بر عهده دارد. گندم به عنوان غذای اصلی مردم و جو به خاطر نقش بسیار حساسی که در تغذیه دام (و فرآورده های اصلی) دارد از محصولات مهم و

استراتژیک کشاورزی به شمار می آیند. بدلیل مشابه بودن هزینه های تولید گندم و جو امکان جایگزینی این دو محصول در کشت و همسانی تقریبی نیازهای رشد، و تعیین قیمت انحصاری گندم توسط دولت اثر اتخاذ سیاست قیمت گذاری تضمینی گندم توسط دولت بر قیمت بازار آزاد جو (بخش خصوصی) در کوتاه مدت و بلند مدت تاثیر می گذارد. نتایج نشان می دهد که یک رابطه بلند مدت مثبت بین قیمت تضمینی گندم و نرخ بازار آزاد جو وجود دارد بطوریکه با افزایش قیمت تضمینی خرید گندم توسط دولت قیمت بازار آزاد محصول جو نیز افزایش می یابد. از طرفی افزایش نرخ بازار آزاد جو یکی از عوامل افزایش قیمت تضمینی گندم می شود چرا که یکی از سیاستهای قیمتی گندم دولت در راستای تعیین می شود که گندم خوراک انسانی همواره بالاتر از قیمت جو باشد تا وارد خوراک دام نشود. لذا دولت بایستی در اتخاذ سیاست قیمت تضمینی گندم به اثرات آن توجه کرده و در جهت کاهش هزینه های ناشی از این سیاستها و افزایش کارایی آنها برنامه ریزی نماید.

ذخیره سازی و انبار کردن

ذخیره سازی و انبار کردن محصولات کشاورزی و جو به منظور استفاده در فصول نامناسب سال معمول و مرسوم بوده است و آلودگیهای قارچی از اهم آلودگیهایی می باشد که در هر یک از مراحل مختلف کاشت، برداشت و ذخیره سازی بر حسب میزان حرارت و رطوبت دانه و محیط و نوع و کیفیت دانه و انبار و... می تواند واقع شود.

برنامه خرید جو داخلی

برای خرید جو داخلی می بایست نیازسنجی بر اساس میزان جو تولیدی، میزان خود مصرفی، میزان عرضه مازاد تولید در بازار و قیمت بازار و سپس برآورد میزان عرضه کالا جهت فروش به نهادهای خرید تضمینی دولت مشخص گردد و پس از آن دستگاه مجری می بایست برنامه ریزی برای اجرا و انجام خرید و یا گرفتن مباشر خرید بر اساس معیارهای کیفی مشخص و بر اساس قیمت تضمینی ابلاغی اقدام نماید شایان ذکر است جهت الباقی کسری تولید داخلی نسبت به مصرف بر اساس مصوبات ستاد تنظیم بازار به مباشرین و تحت نظارت دستگاه ناظر دولتی مجوز واردات قرار میدهند.

ومن الله توفیق

منابع

- ۱- قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی مصوب ۱۳۶۸ و تبصره های بعدی
- ۲- مرکز آمار ایران "نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی کل کشور سال ۱۳۹۳"
- ۳- گزارش بررسی آمار ۳۶ ساله (۱۳۵۷ تا ۱۳۹۲) سطح برداشت و میزان تولید محصولات کشاورزی معاونت برنامه ریزی و اقتصادی وزارت جهاد کشاورزی
- ۴- مقاله "بررسی اثر تعیین انحصاری (تضمینی) خرید گندم توسط دولت بر نرخ آزاد جو"
- صدیف بیک زاده دانش آموخته کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی و کارشناس وزارت بازرگانی
- اسماعیل مهدی پور - دانش آموخته کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی و کارشناس وزارت بازرگانی